

Залишився його театр, його “Мина Мазайло”, його “Гуска”, його “Народний Малахій” і врешті “Патетична соната”, що жде свого конгеніального інтерпретатора.

Колись Карпенко-Карий тужив за комедією – “страшною сатирою”; його мрія сповнилась. Нарешті українська драматургія дала комедію – еквівалент тієї людської комедії, що її тереном була Україна, нарешті видала комедієписця сливе гоголівського покрою.

Але нема сумніву, що багатство Кулішевої техніки й стилю творить безліч дороговказів для пової української драматургії і то для неоромантичного й неореалістичного її напрямку.

Темні ще дороги дальшого розвитку українського драматичного мистецтва, що нині безсило борсається в безстилевій еkleктиці. Не видно на обрїю нічого, щоб перевершувало Л. Курбаса як інтерпретатора, а М. Куліша як драматурга. Але одно ясне: після блискавиці Кулішевої творчості українське драматичне мистецтво не може повернутись ані до “Шельменка-денщика”, ані до “Сатани в бочці”. А це значить, що творчість Куліша є подією не лиш культурного, але й національного значення. Це значить, що парафразуючи слова “Патетичної сонати”, Куліш був **вступом**, був “отим могутнім, повним зоряного пафосу, глибоким grave” патетичної сонати нового українського театру.

Дмитрук Ольга

ПОСТАТЬ ЮРІЯ КОСАЧА НА ШПАЛЬТАХ ЧАСОПISУ “НЕДІЛЯ” (АШАФФЕНБУРГ)

У статті подано огляд публікацій газети “Неділя” (“The Sunday” – Ukrainian Weekly, Український незалежний часопис, Ашаффенбург, друга половина 40-х – перша половина 50-х років ХХ століття), темою яких був МУР, життєва і творча доля його діячів, особливо Юрія Косача.

Ключові слова: “Неділя”, МУР, Юрій Косач, Дмитро Донцов, рецепція творчості Юрія Косача.

Olha Dmytruk. Yuriy Kosach in the columns of “Nedilia” – “The Sunday” (Aschaffenburg)

In the article, the author reviews the publications of Ukrainian independent periodical “Nedilia” (“The Sunday” – Ukrainian Weekly; was published in Aschaffenburg in the second half of the 1940’s – the first half of the 1950’s) thematising the so-called “Mystetzky Ukrainsky Rukh” (Ukrainian Art Movement) as well as the life and works of its members, especially those of Yuriy Kosach.

Key words: “Nedila” (“The Sunday”), Mystetzky Ukrainsky Rukh (Ukrainian Art Movement), Yuriy Kosach, Dmytro Dontsov, reception of Yuriy Kosach’s works.

У ювілейних статтях про митців часто пишуть як про виняткових, непересічних особистостей, таких, що чи то літають десь високо в піднебессі своїх мрій або фантазій, чи то занадто скрупульозно копірсаються у приземлено-матеріальному світі, але майже завжди непристойно далеких від звичайних смертних людей. Юрій Косач дивно поєднав оригінальність творчої людини і буденність малопомітного трудівника. Навіть у питанні щодо точного року його народження серед науковців немає одностайності. Поки крапка в цьому питанні остаточно не поставлена, вважаю за необхідне згадати кількома словами цю неординарну особистість саме цього року. До того ж знаний фахівець Віра Агеєва (підручник “Історія української

літератури ХХ століття” за редакцією В. Г. Дончика) і Володимир Войтенко також вважають 1909 за рік народження Ю. Косача.

Його постать лишається дуже загадковою і таємничою. Відомості про письменника можна знайти у працях таких дослідників, як С. Гупало, С. Романов, у спогадах Б. Бойчука й Л. Крушельницької. Найвідоміші твори письменника – філософська повість “Еней та життя інших” (1946), драма “Дійство про Юрія-переможця”, збірка оповідань “Клубок Аріядни” (1937).

У ранній молодості Ю. Косач був активним учасником ковельського підпільного націоналістичного руху, до того ж він обіймав керівні посади, організував культурне товариство. Проте дослідники (Р. Горак, С. Гупало) не пояснюють, наприклад, чому, переживши польську в’язницю, концентраційний табір і опинившись нарешті на волі (хоча й тяжко фізично працюючи), він так палко виправдовувався, каюся в колишніх переконаннях і вчинках. А от Б. Бойчук у своїх спогадах подає своєрідне пояснення Косачевої поведінки: “Косач не міняв поглядів, бо ніколи сталих поглядів не мав” [2, 103].

Однак навіть нищівна самокритика не врятувала твори письменника: за радянських часів тексти, написані Ю. Косачем у повоєнні роки, були заборонені.

Ще за часів Мистецького Українського Руху Косача вважали особою оригінальною. Юрій Шерех згадує: “...Заїхав <...> і Юрій Косач – Бог знає звідки, його носило по всіх усюдах, і ніколи не знати було, звідки саме тепер він спаде на вашу голову” [18, 298]. І додає: “Найбільше спеціалізувалися на виходах з МУРу Тодось Осьмачка і Юрій Косач... Косачеві скрізь увижалися підступи ворогів, справжніх (яких він дійсно мав), а частіше уявних, він кидався з злобою й одчаєм загнаного вовка і рвався геть з об’єднання” [18, 303]. Треба було докласти чималих зусиль, зізнається Ю. Шерех, аби тільки повернути їх у лави організації.

Може, саме звідси його своєрідне, підкреслено новаторське письмо, що вражає неймовірною густотою художніх засобів на одиницю тексту. Надзвичайно точними виявилися автори Енциклопедії українознавства: “Справедливо манеру Косача називають бароковою: повторення, заокруглення, довгі спіралі, патетичні коди про це свідчать” [9, 794]. Юрій Косач був європейцем, експериментував, пишучи вірші, історичну прозу, драматичні твори, що містять “вкраплення” символізму, сюрреалізму, експресіонізму та елементи театру абсурду (Л. Залеська-Онишкевич). На жаль, значна частина творчого доробку Ю. Косача залишається недоступною ні науковцям, ні читачам. Тож біографи й текстологи мають над чим працювати.

Друковані органи (“Арка”, “Хорс”, “Звено”), що видавалися Мистецьким Українським Рухом, організацією українських письменників у Німеччині з 1945 по 1948 р., пропонували читачам погляди її діячів на мистецькі питання. Спроби описати ці часописи зробили такі, зокрема, літературознавці, як С. Павличко (“Дискурс модернізму в українській літературі”) і Г. Грабович (“До історії української літератури: дослідження, есеї, полеміка”). Натомість видання, що по-своєму інформували пересічного читача про новинки культури й не могли обійти увагою події в МУРі, ще не ставали предметом зацікавлення дослідників. Висвітлення цього питання актуальне передовсім з огляду на те, що відомості про рецепцію творів мурівців, ставлення до окремих митців у діаспорному середовищі можуть суттєво вплинути на подальше вивчення як епохи МУРу в цілому, так і діяльності його учасників зокрема.

Українські переселенці в повоєнний період намагалися не втратити зв’язків одне з одним та з історичною Батьківщиною. Тож, навіть живучи в таборах для “displaced persons”, вони створювали періодичні видання інформаційного,

аналітичного, пропагандистського характеру. Передусім їх цікавила майбутня доля “переміщених осіб”. Важливо було отримати й поширити серед читачів правдиві факти про події у світі, а особливо в СРСР. Не оминали ці часописи і сферу культури: повідомлялося про мистецькі заходи, що вже відбулися або ж мали відбутися в найближчому майбутньому, друкувалися деякі художні твори або ж відгуки на них. Г. Грабович звернув увагу на те, що тогочасні періодичні органи з’являлися часто, але й виходили недовго. Нашу увагу привернули видання, які існували більш чи менш тривалий час і писали про МУР та його діячів. Серед них – “Голос” (Зальцбург), “Неділя” (Ашаффенбург), “Українські вісті” (Новий Ульм), “Час” (Нюрнберг). У цій статті ми здійснимо огляд матеріалів газети “Неділя”. Завдання його полягають у тому, щоб подати перелік статей, темою яких став МУР або діяльність його учасників, особливо Ю. Косача; з’ясувати ступінь зацікавленості редакції газети МУРом та усім, пов’язаним із ним; визначити особливості рецепції мистецької діяльності Ю. Косача працівниками редакції та його опонентами.

“Неділя” (“The Sunday” – Ukrainian Weekly, Український незалежний часопис) видавався в м. Ашаффенбург (Німеччина) у другій половині 40-х – першій половині 50-х рр. ХХ століття. Ще в 1946 році він виходив українською мовою, але латинською азбукою. Та вже наступного року для друку починають послуговуватися українською абеткою.

У цій статті опрацьовано матеріали 1946 – 1949 рр. до часу, коли Ю. Косач залишив Німеччину. П’ятнадцять публікацій розглянуто за двома тематичними блоками: статті, присвячені МУРу та його учасникам, і матеріали про Ю. Косача.

Група текстів, що стосуються діяльності МУРу, розпочинається числом 40 за 22 вересня 1946 р., коли з’явилася редакційна замітка з анонсом під назвою “Zawdaniem súčasnoi literaturnoi krytyky bude pryswiaczena czerhova konferencija MUR”. Конференція планувалася на 4 – 6 жовтня того ж року. Назва “MUR” фігурує в тексті в дужках, тоді як в основній частині речення натрапляємо й на назву “Objednannia Ukrainykh Pysmennukiv”. Очевидно, наголошуючи на важливості теми заходу, її назву надрукували інакше, ніж решту тексту, – із пробілами після кожної літери: “Wona bude pryswiaczena stanowi j zawdaniem súčasnoi u k r a i n s k o i l i t e r a t u r n o i k r y t y k y n a e m i g r a c i i” [20, 2]. Перелічено доповіді, які мали прозвучати після вступного слова Уласа Самчука (серед них – Володимира Державина “Literaturna krytyka i literaturni zanry” та Юрія Косача “Zrozumile j nezrozumile w literaturi”). Незважаючи на те, що конференція планувалася як захід закритого характеру, упорядники часопису вважали за необхідне повідомити про цей факт своїм читачам. Це свідчить і про потенційний інтерес читацького загалу до тем такого ґтибу, і про те, що видавці вважали цю подію гідною оголошення на шпальтах їхнього часопису, котрий висвітлював проблеми не лише місцевого значення, а й загальноєвропейського й навіть світового.

У числі 48 за 17 листопада того ж року вміщено хроніку про “narod na pysmennuka Bahrjanoho”.

Число 61 (23 лютого 1947 р.) містить аналітичну статтю “Чи парості великого? Про “Малу Бібліотеку МУР-у” (Л. Грушенко).

Замітка під назвою “II з’їзд МУРу” (Ч. 62 за 24 лютого 1947 р.) повідомляє, що 15 – 16 квітня того року відбудеться II з’їзд Мистецького Українського Руху. За стилем викладу текст не відрізняється від попереднього анонсу: лаконічність, чіткість, брак слів з емоційним навантаженням; до того ж ідентичну замітку можна прочитати й у числі 63 за 2 квітня того ж року.

Число 97 за 02. 12. 1947 р. містить замітку “Конференція МУРУ у справах драматургії”, а число 146 за 24. 10. 1948 р. – невелику статтю “Улас Самчук виїхав до Канади”.

Володимир Барагура в публікації “366 днів українського життя” (Ч. 156 за 1948 р.) знайомить читачів із підсумками III-го з’їзду МУРУ, гаслом якого став заклик до “консолідації мистецьких сил і мистецької солідарности” [1, 3].

На сторінках числа 90 (14 вересня 1947 р.) опубліковано лист Дмитра Донцова до Уласа Самчука. До листа додано редакційний коментар: “Д-р Донцов, колишній редактор львівського “Вістника”, надіслав нам з Америки листа, що його публікуємо, керуючись засадою вільного вислову думки, хоч і не поділяємо деяких думок автора. – Редакція” [7, 3]. Це лист-відгук Д. Донцова на статтю Ю. Косача “Вільна українська література” (“МУР”, Ч. 1). У першому ж абзаці автор листа виказує своє негативне ставлення до Ю. Косача: “Не особа автора (Ю. Косача) цікавить мене. Свого часу “Вістник” не скористав з пропонуваного ним співробітництва і він чи в “Назустрічі”, чи в большевицьких “Нових Шляхах”, все був у ворожій таборі” [7, 3]. Останнє речення відкриває не лише неприховану погорду до мурівського письменника (прізвище в дужках), а й похапливе намагання дистанціюватися від опонента. По суті, наведений фрагмент формулює версію Косачевої опозиційності: це помста.

Далі Д. Донцов зосереджується на основних закидах, які робить МУР його виданню, і, звичайно, спростовує їх. Серед докорів на адресу Ю. Косача – узурпація “Вістником” лідерства в літературному житті, згубний вплив видання на тогочасну літературу, розрив з українськими та європейськими традиціями.

Ім’я чи прізвище письменника в тексті більше ніде не фігурує, замість нього Д. Донцов послуговується метонімічним узагальненням – назвою видання (“МУР” уважає...) – чи метафорою – “напад” (“Чому ж їх (видання в Галичині. – О. Д.) не згадує напад?..” [7, 3]) – і називає Ю. Косача автором нападу в “МУРі” (“...автор нападу дорікає “Вістнику” [7, 3]) або ж нападником. Саме в тих уривках міститься інколи закодоване, а інколи цілком явне негативне ставлення дописувача “Неділі” до Ю. Косача. Тож вважаю доцільним процитувати і прокоментувати деякі витяги з листа.

“Сам напасник пише, що були в “Вістнику” – “блискучі таланти”. Може в них і було його право на “узурпацію”, оскільки така була? В таких разі, проти чого протестує “МУР”?... Ви ж мусите пригадувати собі, що “Вістник” не був єдиним літературним журналом в Галичині. Крім нього були “Назустріч”, “Поступ”... Чому ж їх не згадує напад, чому не пробує довести, що може якраз не “Вістник”, а вони мали згубний вплив на літературу?” [7, 3]. Цей фрагмент містить аж три варіанти вказування Д. Донцова на Ю. Косача: “напасник” (розм.), “МУР”, “напад”; це виявляє неабияку риторичну майстерність автора й однозначно виражає його ставлення до написаного Ю. Косачем – повне неприйняття.

Уже за кілька рядків натрапляємо на абзац, у якому вжито нейтральніше називання – “автор нападу”: “З ледве прихованою ноткою особистого жалю автор нападу дорікає “Вістнику”, що той ізолював немилого собі письменника від читача. Якого письменника?.. Таж той “ізолюваний” “Вістником” геній чи талант міг дати себе почути читачам “Дзвонів”, чи “Нових Шляхів”, чи “Назустрічі”? Зрештою, так робив і автор нападу... Чи інтерпретуючи “Вістник” якимсь диктатором думки, від якого залежала опінія про письменника, недосягають якраз протилежного від бажаного результату автори нападу, які не одержавши від нього літературної “нобілітації” й досі, по 20-х літах не можуть переболіти отриманого “рефю”?” [7, 3]. Така нейтральність і неемоційність семантичного забарвлення цього словосполучення в перших

реченнях допомагала Д. Донцову втримати рівновагу й не перетнути межу дозволеного в етикеті. Адже початок речення має іронічний, навіть саркастичний відтінок (редактор “Вістника” знову повертається до того, що його видання відмовило Ю. Косачеві у співпраці, і доходить висновку, що член МУРу шкодує про це). Якби було додано якесь із уже згаданих формулювань (“напад”, “нападник”), уривок виявився би перенасиченим хоча й не грубими, та все ж образами. Натомість останнє речення таки декларує намір дописувача “Неділі” висловити зневагу до Ю. Косача. А фронт дещо пом’якшується вживанням форми множини замість однини в означенні “автори нападу”.

“Дехто каже, що ці автори (В. Стефаник, Марко Черемшина, Є. Маланюк та ін. – О. Д.) випадково опинилися у “Вістнику”. Невже? Чом жеж вони не опинилися випадково деінде? І чом не опинилися випадково у “Вістнику” автор нападу в “МУР”-і, а натомість випадково опинився з А. Крушельницьким і М. Рудницьким?” [7, 3]. Простежимо хід міркувань Д. Донцова. Наведена цитата демонструє, що автор допису почасти заперечує власну тезу про те, нібито “Вістник” не погодився на пропозицію Ю. Косача про спільну діяльність. Якщо так, то про випадковість говорити не доводиться. Вибудовується така життєва ситуація: саме відмова “Вістника” переорієнтувала Ю. Косача на співпрацю з названими митцями. Про несхвальні оцінки роботи останніх читаємо у Д. Донцова вище: “...“Вістник” впродовж 17 літ майже сам протиставлявся отруйним впливам большевицьких “Вікон”, чи “Нових Шляхів”, чи органі львівських “наплювістів”, з Мих. Рудницьким на чолі, з його “Нагодами й Пригодами” замість літератури...”; “І власне не про “Вістник”, а якраз про те “порядне товариство” (з Михайлом Рудницьким на чолі) треба говорити, коли згадувати, як це робить напад, про літературні кліки, про кар’єристів і кон’юнктуристів” [7, 3]. Смію припустити, що ця кооперація з М. Рудницьким і А. Крушельницьким не планувалося заздалегідь, а значить, сталася за збігом обставин, тобто випадково. Виходить, редактор “Вістника”, звинувачуючи “МУР” і його автора в необ’єктивності, теж не до кінця послідовний в оцінці подій.

Ще рішучіше Д. Донцов висловився про статтю Ю. Косача і про нього самого далі: “...“Вістник” – перший в Галичині ознайомлював читача з тими творами Хвильового, Косинки чи Фальківського (за які їх потім розстрілювали), в яких, не зважаючи на російську цензуру, брєніла протибольшевицька нотка? Чи Ви думаєте, що іронізувати над “переможним чвалом квадриги трагічних оптимістів, з яких двоє заплатили власним життям вірність своїм ідеалам Правди і Краси, – що іронізувати над ними є доказом сумлінності критика чи бездонним цинізмом типового “наплювіста”? І чи подібну критику Ви зачисляєте до літературної полеміки, чи до вчинку, подібного до жесту бездумного пса, що підносить лапу над свіжою могилою людей, яких недано йому розуміти?” [7, 3]. Не називаючи письменника прямо “наплювістом” та бездумним псом, Д. Донцов, однак, використовуючи ці назви, указує на нього, адже в уривку зацитовано саме Косача. Така емоційна напруга тексту, насиченість його метафорами, яскравими оцінними епітетами (“бездонний цинізм”), очевидно, могла бути виправдана, на думку Д. Донцова, тим, що він захищав інтереси не просто соратників, а й людей, які постраждали за свої переконання.

Число 96 за 26 жовтня 1947 р. подає закінчення коментованого листа під іншою назвою: “Д-р Донцов про МУР”. Додано підзаголовок: “Лист редактора колишнього “Вістника”. Допис витримано в такому ж різкому тоні: “Невибагливість їх смаку стане ще очевиднішою, коли подивимося на те “позитивне”, на ту Європу, на тих письменників та ідеологів, яких вони протиставляли “Вістнику” [8, 3]. Тут Д. Донцов закидає Ю. Косачеві нездатність на естетичну оцінку й

підтверджує свій висновок численними прикладами як теоретичного (перелічує авторитетні для Косача постаті й висловлює власний погляд на їхню діяльність), так і практичного плану: “Забув ще згадати останнього представника “нової Європи”, якого рекомендує напасник (в “Арці”): це Сартр і екзистенціалізм. Чим він так приподобався напасникові з “МУР”-у? Мабуть, тим, що відповідає його вдачі. Екзистенціалізм – “винятково цікава доктрина”. Чим? Тим, що “не ставить собі ніякої мети”... Тим, що людина знаходить мету в самій собі, бо людина – цеж тільки пристрасть... і тому його (Юрія Косача. – О. Д.) театр це <...> театр “авангарду нашої доби” [8, 3]. Таким чином, характеристика Ю. Косача Д. Донцовим розростається: раніше читачі дізналися, під яким кутом зору розглядає дописувач “Неділі” його мистецькі погляди, тепер же отримали оцінку світоглядних та естетичних позицій мурівця.

Наступні абзаци містять низку нових звинувачень: у несамостійності мислення (“Хто читав промови громовержців Громика чи Молотова, той завважить відразу, з чийого арсеналу, з арсеналу чиеї доктрини запозичені обвинувачення в тих страшних гріхах” [8, 3]); у блюзнірстві (“Але коли ці шукачі правди, що нишпорять за нею по большевицьких смітниках Росії й Європи, згадують при цім і Бога, то є це таке саме блюзнірство, як Блока, що на чолі своїх 12 розбійників ставляв Христа” [8, 3]); у байдужості до сучасності та в надмірному захопленні минулим (“Чому накидаючись з гарячістю неофіта-гімназиста на давнє автодафе, нічого не розкаже про сучасне, дошкульніше нашому народові?” [8, 4]). Д. Донцов знову послуговується розмовними зневажливими формами, структура яких у каскаді речень дає відчуття динамічності, рухливості, що наразі викриває мінливість Косачевих поглядів: “То знову заговорить фразеологією “Вістника”..., але без ладу й складу... Косач обмежується пустою фразеологією, вульґаризуючи ті гасла... і зараз же – без дальших пояснень, в дужках, додає, що ті гасла мають інше значення...” [8, 4]. Аж наприкінці свого листа дописувач часопису називає прізвище свого опонента, однак, як свідчить наведена цитата, ставлення свого до нього не змінює.

Роберт Марксмен у статті “Шерехова діалектика. До дискусії про Косачеву повість “Еней та життя інших” (Ч. 145 за 17. 10. 1948 р.) поновлює свою давню суперечку з Юрієм Шерехом із приводу ступеня моральності та духовності головних героїв твору Ю. Косача. Розкритикувавши позицію професора Ю. Шереха, який наголошував на позитивному значенні виведених письменником персонажів (Кравчука й Ірина), автор статті наполягає на висловленій ним раніше тезі, ніби “Косачева повість “Еней та життя інших” – це твір безбожницький” [14, 4], і наводить аргументи, які засвідчують, що митець наділив згаданих героїв матеріалістично-безвірницьким світоглядом й аморальною поведінкою. Остаточний висновок такий: “...Косачів “Еней” – це матеріалістична, песимістична, аморальна й атеїстична книга” [14, 7]. Завважимо, що дописувач радить “представникам українських християнських церков” з’ясувати, чи ознайомлення із твором Ю. Косача не шкідливе для читача. Р. Марксмен звинувачує письменника в неправильному тлумаченні сутності Бога, а отже, у пропаганді гріха (хоча цього слова він не вживає), а Д. Донцов у розглянутій вище статті закидає всьому МУРові суперечливість його доктрини стосовно місця в ній Бога і людини.

У числі 160 за 30. 01. 1949 р. надруковано статтю Оксани Лятуринської “Відповідь на анкету МУР-у”. Анкета МУРу містила питання про те, які твори української еміграційної літератури подобаються респондентам найбільше. Авторка пропонує проникливий науковий аналіз твору Ю. Косача “День гніву”. Стаття, написана у притаманній поетці манері, органічно пересипана емоційними маркерами (наприклад, вигук “Цур і пек!” [13, 5]). Оповідання “Гріх

Ярославни” Ю. Косача вміщене в числі 162 за 13. 02. 1949 р. та в числі 163 за 20. 02. 1949 р.

Статтю “Юрій Косач виїжджає з Європи” (від Г. Л., власного кореспондента “Неділі”) знаходимо в числі 191 за 11. 09. 1949 р. Автор подає докладний опис прощального вечора 22 серпня, проведеного українцями мюнхенського табору Фрайман у приміщенні “Просвіти”. Зазначено, що вступне слово, виголошене професором В. Шепелем, містило короткий огляд життєвого і творчого шляху письменника, який саме тоді відзначав 20-ліття літературної діяльності. Матеріали цього виступу, вважаю, становлять значний інтерес для сучасних дослідників творчості письменника. Зокрема, доповідач зауважив, що Ю. Косач, розпочавши творчу еволюцію шаблоном наслідування М. Хвильового, В. Сосюри та Д. Донцова і пройшовши зміну поглядів у Франції, уже “не є спадкоємцем чиїхось літературних надбань і скеровує свою увагу на весь літературний процес світового письменства, шукаючи відповідь на питання, що їх ставить час” [3, 2]. Професор зосереджується на ідейно-тематичному аспекті творів Ю. Косача та особливостях його творчої манери, серед яких на перше місце ставить психологізм та філософізм, а для драм – натуралізм у поєднанні з романтизмом – “синтеза, в якій автор шукає нового способу вислову” [3, 2]. На вечорі були прочитані окремі твори письменника, деякі – ним самим. Так, у статті зазначено, що автор прочитав уривки з нової п’єси “Змова Каталіни” та новелу “Пані Ірина” – тексти, про які не згадують сучасні дослідники доробку Ю. Косача.

Здійснений огляд дає змогу стверджувати, що завдяки частим публікаціям матеріалів про МУР та його учасників на сторінках часопису “Неділя” організація була добре знана серед читацького загалу. Юрій Косач – один із тих митців, кому присвячено найбільше уваги. Друкувалися його твори, відгуки на раніші тексти, повідомлялося про заходи, у яких він брав участь. Тому Д. Донцов обрав саме цей часопис, аби вщент спростувати думки Ю. Косача, викладені ним у статті “Вільна українська література”; особливості ставлення критика до письменника – іронічне неприйняття Ю. Косача як митця. Виразним стає довготривалий конфлікт Д. Донцова і Ю. Косача.

Працівники редакції вважали Ю. Косача важливою постаттю тогочасного мистецького життя, визнавали його талант, залишаючи водночас місце для конструктивної критики.

Матеріали часопису можуть стати в нагоді не лише дослідникам життєвого і творчого шляху Юрія Косача, а й літературним критикам.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Багагура В.* 366 українського життя // *Неділя*. – Ашафенбург, 1949. – С. 3, 10.
2. *Бойчук Б.* Спомини в біографії. – К., 2005. – С. 55 – 59, 65 – 70, 96 – 98, 102 – 106.
3. *Г. А. Юрій Косач виїжджає до Європи* // *Неділя*. – Ашафенбург, 1949. – Ч. 191. – 11 вересня. – С. 2.
4. *Горак Р.* В пошуках духовного хліба // *Дзвін*. – 1990. – Ч. 1 – 2. – С. 2.
5. *Грабович Г.* У пошуках великої літератури // До історії української літератури: дослідження, есеї, полеміка. – К., 2003. – 667 с.
6. *Грушенко Л.* Чи парості великого? Про “Малу Бібліотеку МУР-у” // *Неділя*. – Ашафенбург, 1947. – Ч. 61. – 23 лютого. – С. 3 – 4.
7. *Донцов Д.* Донцов – до голови МУР-у // *Неділя*. – Ашафенбург, 1947. – Ч. 90. – 14 вересня. – С. 3.
8. *Донцов Д.* Д-р Донцов про МУР // *Неділя*. – Ашафенбург, 1947. – Ч. 96. – 26 жовтня. – С. 3 – 4.
9. *Енциклопедія українознавства: Перевидання в Україні*. – К., 1995. – Т. 2. – С. 1000; Т. 3, С. 794 – 795.
10. *Історія української літератури ХХ століття: У 2-х кн: Підручник* / За ред. В. Г. Дончика. – К., 1998. – Кн. 2. – С. 7 – 9, 250 – 252.
11. *Конференція МУРу у справах драматургії* // *Неділя*. – Ашафенбург, 1947. – Ч. 97. – 2 листопада. – С. 4.
12. *Косач Ю.* Гріх Ярославни // *Неділя*. – Ашафенбург, 1949. – Ч. 162. – 13 лютого. – С. 3; Ч. 163. – 20 лютого. – С. 3 – 4.
13. *Лятушинська О.* Відповідь на анкету МУР-у // *Неділя*. – Ашафенбург, 1949. – Ч. 160. – 30 січня. – С. 5.

14. *Марксмен Р.* Шерехова діалектика. До дискусії про Косачеву повість “Еней та життя інших” // *Неділя*. – Ашафенбург, 1948. – Ч. 145. – 17 жовтня. – С. 4, 7.
15. *Павличко С.* Дискурс модернізму в українській літературі. – 2 вид., переробл. і доп. – К., 1999. – 447 с.
16. *Романов С.* Юрій Косач – письменник у третьому поколінні славетної родини // *Науковий вісник ВДУ*. – Луцьк, 1999. – Ч. 15. – С. 62 – 65.
17. *Улас Самчук* виїхав до Канади // *Неділя*. – Ашафенбург, 1948. – Ч. 146. – 24 жовтня. – С. 5.
18. *Шерех Ю.* МУР і я в МУРі. Сторінки зі спогадів: Матеріали до історії української еміграційної літератури // *Пороги і запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеологія: Збір. тв.: У 3 т. – Х., 1998. – Т. 1. – С. 297 – 323.*
19. *Пі з'їзд МУР-у* // *Неділя*. – Ашафенбург, 1947. – Ч. 62. – 24 лютого. – С. 2, – Ч. 63. – 2 квітня. – С. 4.
20. *Zawdaniem* súčasnej literatúrnej krútky bude prysväczena czerhova konferencija MUR // *Неділя*. – Ашафенбург, 1946. – Ч. 40. – 22 вересня. – С. 2.
21. *Narad* na rymennyka Bahrjanoho // *Неділя*. – Ашафенбург, 1946. – Ч. 39. – 15 вересня. – С. 1.

М. Рівне

Наші презентації

Дмитро Чижевський. Історія російської літератури. Романтизм: Навчальне видання. – Київ: ВЦ “Академія”, 2009. – 216 с.

Дмитро Чижевський уважав, що стильове прочитання літературного твору – найближчий шлях до розуміння його естетичної вартості. Таку методологію він застосував і у своїй “Історії російської літератури. Романтизм”, що вийшла німецькою мовою в Мюнхені 1964 року. У перекладі українською нині її видано вперше. Це багато в чому не той погляд на російську літературу, який відомий кільком поколінням українців (та й росіян) із трактування її соцреалістичними “Історіями російської літератури”. Автор постає в книжці не заангажованим жодними ідеологічними догмами. Він трактує російську літературу як самобутній художній феномен, який, проте, перебував у дуже очевидній залежності від інших літератур. На думку Д. Чижевського, “вікно в Європу” російська література прорубала тільки в епоху романтизму. Ця епоха народила ціле гроно поетичних талантів, які не були, наприклад, “пушкінською плеядою”, але які пройшли “школу Карамзіна” й зазнали, зокрема, двох “байронічних впливів”. У прозі виняткову роль у цей час відіграла творчість М. Гоголя, яка визначила розвиток цього жанру на кілька майбутніх десятиліть. Відома “натуральна школа”, вважає Д. Чижевський, не була реалізмом, а вершин романтичної поезії досягали не стільки О. Пушкін чи Ю. Лермонтов, скільки такі автори, як Є. Баратинський чи Ф. Тютчев, яких по-справжньому зрозуміли й по-новому відкрили для літератури тільки символісти (модерністи) початку ХХ ст.

Є в книжці і низка “незвичних” для соцреалістичного слуху міркувань (“В. Белінський мало розумівся на поезії...” тощо), але які не можна пропускати повз увагу.

Переклад книги з німецької мови здійснила Олеся Костюк; науковий проект, фахове редагування й передмова Михайла Наєнка.

